

Mens en Wereld

4e jaargang, nummer 8 . 20 Aug. 1949

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN . UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

De waarheid gaat in 't rein gekleed

DE beroemde Vlaamse houtsnijkunstenaar Frans Masereel heeft eens een tekenfilm gemaakt, waarvan onderwerp was het gedrag van de mensen tegenover de waarheid. In deze film beeldde hij de waarheid uit in de figuur van een vrouw, die op zich zelf volmaakt was en geen tooi behoeft. Naakt ging zij door de wereld. En al naar de mensen waren deed deze onmiddellijke zuiverheid hen schrikken, peinen, verlangen of spotten.

Frans Masereel koos voor zijn idee een beeld dat de kunstenaars te allen tijde hebben genomen. Het waarlijk grote en verhevene, zoals zij het in hun tijd begrepen, trachtten zij op een wijze uit te beelden, waaraan dat tijdelijke zo min mogelijk deel had. Zo werd altijd weer de mens, het zuivere menselijk lichaam, het beeld van het ware en schone.

En wanneer op dit ogenblik een aantal Nederlandse kunstenaars tot opdracht heeft gekregen naar waarheid uit te beelden datgene wat allen heeft bezielde in het verzet en de strijd tegen het nationaal-socialisme, dan maken zij beelden, die ons opnieuw doen beseffen hoezeer het in die jaren ging om de vrijheid van de geest, om de waardigheid van de mens. En die beelden tonen deze vrijheid en deze waardigheid onverhuld: naakt rijst de mens op, enkel ziel en lichaam, vlees en geest, zoals ook het verzet en de strijd in wezen enkel dáármee werden gevoerd.

Maar het gevoel van het grote en verhevene leeft soms maar heel klein en laag bij de grond in het menselijk hart. Als dat het geval is, wordt aan de droom van de kunstenaar, nee, aan de droom van allen die het grote dromen, het aureool, de glans, de idee ontnomen. Over blijft slechts een naakt mensenbeeld, het onbeklede, dat bekleed behoort te zijn, de étalagepop die bij verwisseling van kleding een hoesje behoort te hebben, het onbetamelijke, aanstootgevende. En zij

eisen van de kunstenaar, dat hij zijn ontwerp verandert. Dat wil zeggen: zij eisen van hem, dat hij het waarlijk grote en echte uitbeeldt met de middelen van het halve, het kleine, angstvallige; het volmaakte door middel van het tekort. Het is alsof hij, denkende aan de mens, die wij wilden zijn in het verzet en die velen ook, offerend hun leven, zijn geweest, bij het beeld, dat hij van die grootheid maken zal, dient te denken aan de angstvallige, de bange, de kleine mens, die wij natuur-

lijk ook zijn geweest; aan de handige, smoezelige, halve, die schold op de Duitsers als ze weg waren en die hun onderdaan was als ze beveelden. Al deze critiek op het naakt in de kunst is een smakeloos, ja zedeloos door elkander halen van het menselijk grote en ideale met het menselijk tekort, van het dagelijkse kleine met het zeldzame verhevene. Een bevrijdingsmonument en een blote étalagepop zijn voor deze mensen hetzelfde. En zoals ze de laatste wegstoppen achter een doekje willen ze deze monumenten verstoppen in musea of achter de struiken van een plantsoentje.

Tegen deze mentaliteit past ons protest. Dat protest richt zich niet tegen degenen, die er een andere mensbeschouwing op na houden dan de humanist bezit. Want velen onder hen weten, dat door de schepping van de kunstenaar van het ideale menselijke lichaam of het lijdende, duldende lichaam de edelste gedachten vorm kunnen krijgen. En hun bewondering gaat uit naar die scheppingen van verleden en heden. Zij weten, dat het grote gemeten dient te worden met de maatstaf van het hoogste. Daarom richt zich ons protest uitsluitend tegen degenen die het verhevene meten met de maat van het alledaagsfatsoen omdat ze geen andere maatstaf bezitten. Dat is een dergelijke verlaging van de menselijke geest, dat we er uit naam van deze geest tegen protesteren.

B. C.

*Van uit een nieuwe wereld treedt
een man mij aan met enge kled,
schittrend zooals ik nimmer zag,
met 't hoofd zoo stralend als de dag.*

*Hij heeft geen enkel sieraad aan
van slaafschheid en geen enklen waan,
maar hij is zuiver als een man
naakt opgegroeid maar wezen kan.*

*Hij heeft den arm in zuivre vuist,
hij heeft het been tot zuivren voet,
en om het trotsch gelaat, gekuischt,
hangt stil en hoog een sterke gloed.*

Herman Gorter.
Verzamelde Werken, II.

HUMANISME:

een zaak van het gewone leven

Het lijkt misschien niet op de juiste plaats te gebeuren, wanneer in het Augustusnummer van **Mens en Wereld** geschreven wordt over werkzaamheden van het Humanistisch Verbond, die in het najaar en in de winter plegen te worden gedaan. Maar als deze krant verschijnt zijn vele gemeenschapsbesturen in touw om velerlei werk voor te bereiden. En, wat niet minder is: als dit nummer verschijnt, is voor vele leden de tijd van ontspanning en rust van vacantedagen voorbij en bereiden zij zich voor op het snel komende najaar, waarin zij ook een deel van hun krachten aan het Verbond zullen geven.

Sinds het ontstaan van het Verbond zijn de Zondagmorgenbijeenkomsten van de gemeenschappen van groot belang geworden. Het betekent, dat in de kring van de buitenkerkelijken de behoefte aan bezinning levendig is en het Verbond in dit opzicht aan zijn doel gaat beantwoorden. De noodzaak dit gemeenschapswerk te doen en zo goed mogelijk te doen, heeft ertoe geleid, dat de aandacht op dit deel van het Verbondswerk zeer sterk wordt gericht. Wanneer het gebeurt in het bewustzijn, dat daarmee niet het belangrijkste werk tot stand komt, behoeven we er geen bezwaar tegen te hebben en komt het belang ervan tot zijn volle recht. Minder juist is het, wanneer uitsluitend alle uitingskracht van het moderne humanisme gezocht wordt in het gesproken woord. Want juist heden blijkt de beperkte waarde daarvan voor de kracht van de levenshouding. En om de humanistische levenshouding gaat het in de eerste plaats.

Naast de vraag: Wat hebben wij tot de mensen te zeggen?, staat de vraag: Wat hebben wij voor en met de mensen te dóen? Het humanisme bezit een bij uitstek maatschappelijke zijde. Maar op een geheel andere wijze, dan men dit in politieke zin zou kunnen verstaan. Wanneer we het humanisme maatschappelijk noemen is dat immers niet, omdat het een bepaald stelsel van maatschappij-inrichting zou voorstaan of bepaalde sociale maatregelen de enig juiste acht. De maatschappelijke kant van het humanisme blijkt uit de wijze, waarop het in deze tijd van massalisering de dringende behoefte aan persoonlijke belangstelling bevredigt. Het moderne humanisme spreekt zich uit voor de gemeenschap, dat is: voor een in harmonie samengaan van enkelingen, die in dit contact elk zoveel mogelijk tot hun recht komen. Het is een levenshouding, die in de dingen van het dagelijks en persoonlijk leven met raad en daad wil bijstaan, in de kleine en grote

moeilijkheden van werk, gezin, van opvoeding en huwelijk, bij ziekte en dood, om er maar enkele te noemen. Er moet in het Verbond nog een begin mee gemaakt worden, dat de leden weten van de betekenis, die hun gemeenschap voor hen persoonlijk kan hebben en dat ze in de gemeenschap zoveel vertrouwen koesteren, dat ze, als raad en daad nodig zijn, ook daarom komen. Meer nog en beter is: dat elk gemeenschapsbestuur, elk lid dat wil meewerken, dáárheen gaat, waar men weet dat hulp en belangstelling verlangd worden. En het is niet een zaak van de eigen kleine kring alleen. Elke gemeenschap heeft ook een plaats in te nemen in de stad of het dorp, waar ze gevestigd is, zó, dat men weet: in geval van geestelijke nood en hulp van de buitenkerkelijken kan men bij de plaatselijke gemeenschap van het Humanistisch Verbond terecht. Weten in elke gemeente waar het Humanistisch Verbond vertegenwoordigd is, de leiders van ziekenhuizen, van politie, van kazernes, van gevangenissen, van opvoedingsinstituten, van leesalen, van jeugthuizen, van openbaar onderwijs, van ouderverenigingen e.d., dat er een gemeenschap van het Humanistisch Verbond in hun omgeving bestaat? Deze leiders staan menigmaal voor problemen, die ze slechts met behulp van geestelijke organisaties tot een oplossing kunnen brengen. Maar ze weten dan niet, dat er een Humanistisch Verbond is, waarop ze een beroep kunnen doen. En het is juist door een dergelijk reël werk op humanistische grondslag, dat het Verbond zijn recht van bestaan het best bewijst, zijn plaats in het Nederlandse leven werkelijk inneemt. Teveel nog leven wij in de veronderstelling, dat het Verbond een vereniging is, waarvan de leden op gezette tijd vergaderen, zoals er meer verenigingen zijn. Teveel nog wordt het lidmaatschap beschouwd van gelijke orde als van andere lidmaatschappen. Teveel ook doet men alsof het een gunst is wanneer men lid wordt. Het tegendeel is het geval. Daarmee miskent men de aard van het Humanistisch Verbond. Het Verbond is een levensbeschouwelijke organisatie, en van deze soort organisaties bestaan er maar enkele: de kerken en in Nederland voor de humanisten het Humanistisch Verbond. Wie tot zo'n organisatie behoort, is er met zijn persoon veel intenser bij betrokken, dan bij welke andere vereniging ook. Het raakt ons geestelijk en zedelijk leven, de bron van ons handelen, ons willen; en het raakt onze geestelijke en zedelijke verbondenheid met anderen, de grondslagen van ons gemeenschappelijk leven als deel van het gehele volk. Dit is dus van een veel verder strekkende betekenis dan welke

andere niet-levensbeschouwelijke vereniging ook zou kunnen hebben.

In de gemeenschappen van het Verbond neemt het besef toe, dat naast de bezinning op de Zondagmorgen de betekenis van het humanisme moet blijken in de eenvoudige dingen van het gewone leven van wie raad en hulp en bijstand behoeven en persoonlijk geestelijk contact zoeken. Want het bestaansrecht van elke levensbeschouwelijke organisatie ligt enkel en alleen in de betekenis, die hij heeft voor het persoonlijke leven. En heden meer dan ooit, nu dat persoonlijke leven in het gedrang is gekomen van een samenleving, die overal in een geweldige crisis verkeert.

B. C.

UIT HET CONGRES VAN *Humanitas*

Op het congres van „Humanitas” in Juli j.l. heeft Prof. Mennicke o.a. het volgende gesproken over de verhouding tussen het georganiseerde autonome humanisme en de buitenkerkelijken:

De Katholieken, de Protestants-Christelijken hebben ieder hun groepsgeest. Die hebben de buitenkerkelijken ook, zei prof. Mennicke, maar zij zijn het zich voor het overgrote deel niet bewust. Een deel, dat nagenoeg zonder normen leeft, wel het minst. Een ander deel is bezig zich in het Humanistisch Verbond een levensbeschouwing op brede basis te vormen. De critische geest, welke het kenmerk is van de buitenkerkelijken, maakt, dat zij zich minder gemakkelijk plaatsen onder een van bovenaf geformuleerde levensbeschouwing, maar op de duur zullen zich ook daar een of meer levensbeschouwingen kristalliseren. Deze groepsgeest, aldus de Professor, leeft sterk in dit gezelschap en men is er zich terdege van bewust, wat blijkt uit het enthousiasme, waarmee het zich geeft aan het maatschappelijk werk. Het bevorderen en het bewuster maken van deze groepsgeest onder de buitenkerkelijken zal mede uw taak zijn.

Wij kunnen ons voorstellen, dat de mogelijkheid er is, dat deze groepsgeest zich in meer levensbeschouwingen gaat kristalliseren. Het is dan de taak van „Humanitas” met iedere groep contact te onderhouden voor het welslagen van het maatschappelijk werk, maar dan kunnen we ook zonder enig bezwaar beginnen de samenwerking te regelen met de thans enig bestaande groep, het Humanistisch Verbond, als wij maar open blijven voor al die buitenkerkelijken, die daar buiten staan.

(uit „Humanitas” van Juli 1949.)

JOURNAAL uit allerlei windstreken

HOLLAND heeft zich weer eens van een smalle kant laten bekijken: Door een oude strijd heeft het zijn kans laten voorbijgaan om nu eindelijk het grote gebaar tegenover Suriname te maken, dat het al jaren en jaren tegenover dat gebiedsdeel verschuldigd is.

De schoolstrijd heeft roet in het eten gooid. Zeker, in Nederland is er een pacificatie bereikt, en een zekere financiële gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs. En nu wil men de Surinamers dat stelsel zo maar opdringen. Dat moet dan heten: autonomie verlenen.

Het ging zo mooi: er was met Suriname overeenstemming bereikt over een voorlopige staatsregeling. Die moest door de Nederlandse wetgever nog worden goedgekeurd. Het had allemaal zo mooi kunnen gaan: Suriname en de Nederlandse regering waren het eens geworden. Maar neen, zei een meerderheid in de Tweede Kamer, wij gaan er lekker nog wat aan zitten knoeien, want, stel je voor, het Surinaamse kweekschoolonderwijs is niet eens „financieel gelijkgesteld“.

De roomse Kamerfractie wilde het beter weten dan de roomse Minister, die voor de Nederlandse regering met Suriname had onderhandeld. Zij nam het initiatief tot een amendement. En de prot.-chr. partijen deden vrolijk mee. En de V.V.D. deed tot veler verbazing en om nog steeds niet duidelijk geworden redenen ook mee. En zelfs een lid van de P.v.d.A., een der r.k. socialisten, wilde niet achterblijven.

De schoolstrijd, die in Suriname niet levend is, had de Kamer buiten beschouwing moeten laten. Dat zij dit niet deed, was fout. Een fout was het, dat men de gemaakte afspraak ging aantasten. Het bedenkelijke is, dat de Kamer-meerderheid blijkbaar geen begrip had van hetgeen er blijkbaar aan de hand was.

Waarom wij dit geval nog eens ophalen in dit humanistische maandblad? Omdat wij, humanisten alleen maar met verdriet kunnen aanschouwen, hoe men een stuk openbaar onderwijs in Suriname kapot dreigt te maken. En omdat wij, humanisten, alleen maar verontwaardiging kunnen voelen als wij zien, hoe de schoolstrijd blind maakte voor dat zo ontzaglijk veel grotere belang: dat Nederland op het punt stond Suriname te geven wat het toekwam, politiek en menselijk gezien; een belang dat een kortzichtige meerderheid met voeten heeft getreden.

En dan mag men boos zijn op de al te felle reactie van de Surinaamse Staten. Maar het uitlokken van die reactie is niet erger dan de reactie zelf.

Enfin, er wordt nu aan gedokterd. Binnenskamers tracht men een manier te vinden om de gemaakte fout te herstellen. Dat

hoeft heus niet zo iets moeilijks te zijn.

—o—

SCHOOLSTRIJD vinden we in het buitenland ook, bijv. in Amerika. Een volgende keer zullen we daar nog weleens op terugkomen, in het bijzonder op de manier, waarop een r.k. geestelijke in deze schoolstrijd de vrouw van wijlen president Roosevelt heeft bejegend.

Het is met de rooms-katholieken vreemd gesteld in deze wereld. De Westduitse bisschoppen hebben gezegd dat een r.k. toch eigenlijk niets anders mag doen dan bij verkiezingen rooms-katholieken steunen, omdat zij anders zouden kiezen voor de dwang van de staat. Daar werpen de r.k. zich dus op als kampioenen van de vrijheid. Alsof het ooit de vrijheid zal kunnen bevorderen, wanneer men de godsdienst als maatstaf neemt voor politieke groepering. Denk maar eens aan het grondwetsplan van prof. Romme! Denk maar eens aan Suriname! Als het er op aankomt zeggen christelijke theologen zelf, dat het christendom onverdraagzaam moet zijn.

Maar ja, wanneer de staat (op andere gronden) zich in een totalitaire richting dreigt te bewegen, dan hebben de rooms-katholieken de wind mee. Dat zien we in Oost-Europa. Daar vechten ze — en met veel moed — voor de vrijheid. Maar een vrijheid, die als het er op aankomt, tenslotte een vrijheid voor rooms-katholieken zal zijn. En de anderen? Zie Spanje!

Of het nu de kerk dan wel de staat is, die geestelijke dwang uitoefent, die dwang mogen wij, humanisten, niet verdragen. Dat is vreemd aan ons wezen, tegenover zulke dwang, van wie ook, zijn wij..... onverdraagzaam. En daar zijn wij trots op.

—o—

VEEL goeds is er ook nog wel in deze wereld te zien en te beleven. Maar wij hebben ons nu eenmaal gezet om in dit journaal dingen te signaleren, die wij als humanisten niet kunnen verdragen. Het is prettig je te koesteren in het zonnetje van het goede, maar het minder goede mogen wij niet vergeten. Wij moeten voortdurend op onze hoede zijn.

Tot dit minder goede rekenen wij de hardnekkige actie tegen datgene, wat wij bij onze geboorte hebben meegekregen: de actie tegen het menselijk lichaam.

Volgens menselijke normen is het menselijk lichaam in beginsel mooi. Anders zouden kunstenaars uit alle tijden van culturele bloei zich niet met de uitbeelding van het menselijk lichaam hebben bezig gehouden. Maar in Nederland zijn er tyrannieke groepen, die daar niet aan willen. In de kranten heeft de laatste tijd weer iets gestaan over

de moeilijkheden die beeldhouwers ondervinden, wanneer zij monumenten (voor de vrijheid!) willen maken. Dan bemoeien allerlei heren, gehuld in stemmig gekleurde en knellende weefsels zich met het geval. En zij zouden liefst zo'n monument met soortgelijke weefsels behangen.

Rotterdam had zijn weergaloze schandaal, Kees van Dongen aangedaan. Vele plaatsen doen desgelijks, op grotere of op kleinere schaal.

Zo wordt in ons land — en elders ook wel — het menselijk lichaam in de kunst miskend. En buiten de sfeer van de kunst?

Het strandleven: Den Haag is halverwege verstandig geworden en heeft een ontwerp-strandverordening geruisloos onder de tafel gestopt. Gelukkig.

Het ongelukkige is, dat de lieden, die zo graag voorschriften voor zwempakken en zwemgezelschap zien, zelf kennelijk weinig ervaring hebben. Zij kennen de uitwerking niet van hetgeen zij willen verbieden. Elk gemeenteraadslid van een kustplaats zou eigenlijk eens een reis langs de kusten van de wereld moeten maken om zich een voorstelling te vormen van hetgeen daar mogelijk is. Jammer, dat zo iets te duur en te tijdrovend zou zijn. Maar misschien zouden zij ontdekken, dat een wat vrijer leven op dat gebied de omzet van dure geïllustreerde buitenlandse tijdschriften met plaatjes van juffrouwen in verschillende graden van bloetheid zou doen dalen. Die blaadjes kosten deviezen!

Ervaring is op dat punt zo belangrijk. Een serieus persbureau als Reuter vond het onlangs nodig een telegram de wereld in te sturen, waarin verteld werd, hoe er in Denver een nudisten-congres werd voorbereid. Op het terrein, waar dat gebeurde, waren nudisten. Maar er waren ook werklieden bezig met het aanleggen van elektrische leidingen en zo. Het wereldschokkende nieuws dat Reuter daarover bracht was een mededeling van de baas-electricien: „Mijn mensen schieten niet op en slaan zich telkens met hun hamer op hun vingers.“ Met alle respect voor Reuter: wij geloven er niets van. Reuters correspondent heeft zich als onervarene iets op de mouw laten spelden. Misschien dat een onervarene de eerste tien minuten in een nudisten-kolonie wat vreemd staat te kijken; maar dan is hij er aan gewend.

Iedereen moet voor zichzelf weten, of hij aan nudisme wil doen. Maar wie er iets over wil zeggen, moet eerst eens goed gaan kijken. Anders zal hij door onervarenheid wanbegrip zaaien. Het telegram van Reuter behoort tot wat in Rotterdam heet: „ongezonde belangstelling“. En hoeveel van dat element zit er niet ook in menige zwempakkenverordening?

Wat is eugenetiek?

De humanist plaatst de mens in het midden van zijn levensbeschouwing. Van hem, van de mens, moet de stuwkracht uitgaan naar een betere wereld, waarnaar wij allen verlangend uitzien. Hij, de mens, is als de meest begaafde aller schepselen aangewezen om deze aarde tot een paradijs te maken. Hij is het, die de roeping in zich heeft, steeds dieper door te dringen in de geheimen der natuur, steeds meer hare krachten te doorgronden en aan te wenden tot heil van mens, dier en plant, van alles wat op aarde leeft.

Vruchtbaar is de neiging, ik zou willen zeggen, de drang, die in de mens gelegd is, om niet tevreden te zijn met hetgeen hij weet. Hij wil steeds méér weten, een verklaring vinden van al het gebeuren om hem heen; steeds hoger wil hij klimmen op de ladder, die niet alleen hem persoonlijk, maar het hele mensdom voert naar meer ontwikkeling, naar een hoger peil van beschaving, opdat het zijn roeping kan vervullen. — Meer weten, meer kennis vergaren moet in de eerste plaats van de humanist het streven zijn.

Tot deze meerdere kennis behoort zeker de studie der eugenetiek, het vormen van een goed nageslacht.

Het heeft mij verbaasd, maar misschien is mijn onbekendheid met de literatuur van het Humanistisch Verbond de reden hiervan, dat ik nergens de eugenetische wetenschap behandeld zie.

Eugenetiek moest, volgens mij, daarin een voorname plaats innemen.

Doel en streven

Mag ik voor niet-ingewijden een korte beschouwing geven over het doel en streven der eugenetiek? Het zijn de erfelijke aanleg, die wij mee krijgen van onze ouders, en het milieu, de invloed van buiten, die de mens vormen. Aan het laatste wordt voldoende aandacht geschonken. Wat wordt er niet geschreven en gesproken over hygiëne, opvoeding, onderwijs, medische voorlichting en zo meer. Over het eerste, de erfelijke aanleg, die feitelijk de basis vormt van 's mensen wezen, daarover vindt men praktisch alleen gegevens in wetenschappelijke werken en beschouwingen.

Dit moet veranderen. De eugenetiek moet populair worden. De kennis daarvan, of liever het begrip, moet, ook onder de brede lagen van ons volk, algemeen bezit zijn; in de eerste plaats bij de humanisten.

Eugenetica vindt wel eens, m.i. ten onrechte, een Nederlandse vertaling in het woord: *rasverbetering*. De eugenetiek betreft elk mens, elk individu, het gehele mensdom, houdt zich niet op met rassen. Daarbij heeft het woord „rasverbetering” een onaangename klank gekregen door de

Duitse propaganda, die men daaraan onwillekeurig verbindt. Het lijkt mij beter, zolang wij geen juistere Nederlandse uitdrukking hebben, het woord eugenetiek te blijven gebruiken. Het wordt wel populair, evenals hygiëne en andere vreemde woorden populair zijn geworden.

Goed nageslacht

Wat is eugenetiek?

De eugenetiek — de naam zegt het —, wil een goed nageslacht; de eugenetiek beweegt zich op het terrein van de toekomst, zowel op materieel- als geestelijk gebied. Ze beoogt het goede, zo voor het individu als voor de maatschappij. De weg, waarlangs ze wil om dat te bereiken, is breed en niet afgebakend. Eigenlijk gaat ze langs

verschillende paden en in symbiose met andere wetenschappen streeft ze naar dat ene grote doel: een beter nageslacht. Ze heeft de hygiëne nodig, zowel als de biologie, ze moet de historie kennen en de statistiek gebruiken om bewijsmateriaal te hebben en klem bij te zetten aan haar betoog. Ze wil het goede voor de toekomst, ten bate van het komende geslacht.

Alle factoren, welke in gunstige- of in ongunstige zin op het toekomstige geslacht kunnen inwerken, neemt de eugenetiek in studie — en moge de naam meer de indruk vestigen, dat het zwaartepunt ligt op de weg van wording, in de erfelijke **samenstelling** der individuen, geenszins is de beoefenaar der eugenetiek blind voor de grote invloed der uitwendige omstandigheden.

Bij de teelt van gewassen, bij het fokken der dieren wordt de eugenetische wetenschap in ruime mate toegepast en leidt daar tot de meest schitterende resultaten. Selectie

(vervolg op pag. 5)

BINNENSTE BUITEN I

Wat gebeuren er in de wereld toch een massa vervelende dingen, waarmee we het niet eens zijn en die we helemaal niet hebben gewild.

Hoe komt dat nu toch?

Het is om er moedeloos onder te worden.

Ontevredenheid hier, klagen daar, ergens anders opstootjes en op een andere plaats eveneens dingen die verre van prettig zijn. Nauwelijks is de ene botsing achter de rug of een ander gooit weer roet in het eten, we staan weer als kemphanen tegenover elkaar — en er dreigen en er gebeuren weer van allerlei dingen, die toch eigenlijk niemand wil.

Waar zit nu de wortel van het kwaad, wie is de schuldige?

U weet het niet?

U denkt dat U het wel weet? Deze keer wel?

Wees voorzichtig met Uw oordeel — het zou niet de eerste keer zijn, dat een onschuldige moest boeten.

En om dat te voorkomen, zal ik het U maar zeggen:

„HET IS MIJN SCHULD”. „IK HEB HET GEDAAN”!

Waarom ik dat toch allemaal doe?

Ja, dat is ook een vraag.

U moet weten: ik ken mezelf eigenlijk niet.

Bovendien heb ik de gewoonte mijn slechte eigenschappen een beetje uit het gezicht te houden, of om ze wat op te sieren, zodat ze er van buiten onschuldig, aantrekkelijk en in ieder geval behoorlijk uitzien.

Ik hou ervan een goede indruk achter te laten. Daarnaast ben ik ook wel een beetje bang van mezelf, ik schrik er dikwijls

voor terug om mezelf te leren kennen, want ik ben zo bang, dat de kennismaking zal tegenvallen.

Maar nu ik dan toch heb bekend, zal ik U alles vertellen. Het begint me heus een beetje te bezwaren. Maar U moet nu ook weer niet denken, dat het zo erg met me is gesteld, dat ik alleen maar kwaad kan aanrichten. Als U het een kent mag U de andere kant ook niet geheel verwaarlozen.

De gehele schuld wil ik op me nemen, maar voor de lichtpunten heb ik ook gezorgd.

En dat maakt m'n taak wat lichter — hoewel hij op me ligt als een bijna ondraaglijke last.

Want al die narigheid kunt U gerust aan mij toeschrijven — ik kon het niet laten.

Doch ik beloof — ik zal proberen m'n leven te beteren. En daarom ga ik nu eerst eens kijken, waarom ik al die dingen nu eigenlijk heb gedaan.

Het mag raar klinken, maar dat weet ik nog niet eens. Ik heb namelijk de eigenaardige gewoonte (gehad) eerst iets te doen om dan later allerlei argumenten bij elkaar te zoeken om te bewijzen, dat wat ik deed nu juist datgene was, dat gebeuren moest.

Dat gaan we nu veranderen.

Ik zal U nauwkeurig opbiechten met welk doel ik mij schuldig heb gemaakt aan de dingen die U verontrusten, hinderen en plagen.

Ik ga volledig grote schoonmaak houden. Maar dat doe ik dan een andere keer.

L. VAN HOEK.

Wat is eugenetiek?

van het beste en uitsluiting van alles wat minderwaardig is, heeft de voortplanting in banen geleid, die haast het volmaakte nabij komen.

Overerving

De wetten der overerving, bewezen bij planten en dieren, zijn voor zover bekend ook voor de mens geldig. Daarom is hun toepassing echter nog niet altijd mogelijk. De mens is in zijn wezen zoveel gecompliceerder en het milieu werkt zoveel sterker op de mens in, dan dit bij planten en dieren het geval is. Proefondervindelijk weet men zo weinig. Men kan bij de mens niet experimenteren, en juiste gegevens zijn zo veel moeilijker te krijgen, omdat de voortplanting zoveel tijd neemt. — Dit alles is oorzaak, dat de toegepaste eugenetiek bij de mens nog in staat van wording is.

Toch zijn er al onderscheidene staten, waar de eugentiek als uitgangspunt heeft gediend voor het maken van sociale verordeningen en wetten. In Amerika en in enkele Germaanse landen is men op dit gebied het verste; Nederland komt schromelijk achteraan. Zelfs de eenvoudigste toepassing, als b.v. een gezondheidsattest bij het aangaan van een huwelijk, is nog niet wettelijk voorgeschreven.

Het begint echter te dagen. Van medische zijde worden pogingen gedaan om de eugenetiek meer in het centrum der algemene belangstelling te brengen. Er werd door een zestal doktoren opgericht de Antropogenetische Vereniging, voorlopig Secretariaat gevestigd te Deventer, die onder meer beoogt: populair wetenschappelijke voorlichting aan de gehele bevolking omtrent de eugenetiek. — Ook verscheen van de hand van dr J. W. Bruins bij de firma Thieme in Zutphen een boek, getiteld „Huwelijkskeus en Nageslacht” — populair geschreven, waaraan eugenetiek ten grondslag ligt.

Wij gaan vooruit, maar nog veel studie, nog veel publicatie is nodig, wil de toegepaste eugenetiek in onze maatschappij de plaats innemen, die haar toekomt.

Dr B. VRIJBURG

Multatuli's werken compleet

Te beginnen in 1950 zal elk jaar een viertal delen verschijnen van het werk van Multatuli, in totaal 24 dln. à f 4,90 per deel. Om dit doel te bereiken, doet het Multatuli-Genootschap (Secr. Roerstr. 33, A'dam-Z.) een beroep op allen, die deze uitgave toejuichen, er hun steun aan te verlenen. Men kan dit doen in de vorm van een bedrag van f 500,— ineens (100 zulke intekenaren zijn er nodig) of storting van een bedrag van f 50,— (beide Ned. Handel Mij., voor het Mult. Gen.). Eerstgenoemden ontvangen de 24 dln. in luxe editie, de anderen ontvangen een luxe-exemplaar van de authentieke Max Havelaar-editie.

Gedicht en Lezer

(Deze rubriek is van de hand van ons Goudse lid de heer Reyne, met welwillende medewerking van de Goudse Courant.)

VAAK hoort men de moderne poëzie als onbegrijpelijk kenschetsen en in haar algemeenheid moet deze uitspraak zeker onrechtvaardig genoemd worden. Natuurlijk „duistere” dichters zijn er in alle perioden van onze letterkundige geschiedenis geweest en ze zijn er nu ook. Maar het is niet vol te houden, dat hun aantal in de laatste tijd op ontstellende wijze is toegenomen. Integendeel, de moderne dichter met zijn zoveel nuchterder levenskijk en zijn daarmee samenhangende afkeer van het verheven woord, schrijft in het algemeen eenvoudiger dan een Boutens, een Leopold of een Karel van de Woestijne. Bovendien gaat hij meestal uit van een gewone, alledaagse gebeurtenis. Ook door dan wij, het van een onvermoede zijde belicht en juist de zo ontdekte ongewoonheid in het alledaagse hindert ons: we willen niet meer mee.

door
P. C. J. Reyne

het onderwerp hoeft zijn poëzie niet ontoegankelijk te zijn. Vanwaar dan het verwijt van duisterheid? Waarschijnlijk is de oorzaak hierin gelegen, dat de dichter het voorval-van-iedere-dag anders ziet

Neem „Hertenkamp” van Adriaan Morriën. Niemand zal bezwaren hebben tegen de eerste achttien regels, waarin met rake en dikwijls fijngevoelde trekjes het beeld van herten in gevangenschap gegeven wordt. Doch in de twee laatste regels zit de moeilijkheid. Hier blijkt, hoezeer de dichter kijkt van een ander standpunt dan het gewone. De ervaring, die hier wordt uitgedrukt, is niet de geijkte vertedering om „die lieve dieren, die zo echt mak zijn”, het is iets, dat veel dieper gaat. De dichter beseft, dat mens en dier twee geheel verschillende werelden zijn, door een onverbrugbare kloof gescheiden. Het dier mag zich aangepast hebben aan z'n gevangenschap en niet meer schrikken bij de kreten der kinderen, de mens mag z'n hand uitsteken om het dier te strelen, ze verstaan elkander niet: de wijzen waarop hun bewustzijn werkt, zijn volkomen verschillend.

Inderdaad: voor de dichter is het Zaterdag — achter de spijlen bestaat zelfs het besef van de tijd niet.

HERTENKAMP.

*Zij liggen in het groen gedempte licht
vlakbij het gladde water te herkauwen:
de oude herten met een zat gezicht,
de jonge met een neusgat vol vertrouwen.*

*Maar allen met dezelfde schuwe staart
en ooren voor de vliegen die hen hind'ren;
zij kijken hoe de lucht door 't water vaart
en schrikken nauw'lijks van den schreeuw der kind'ren.*

*Zij zijn de dieren waarvan dichters schrijven,
hun enkels en hun oogen zijn bemind,
maar dezen zullen steeds verdwaalden blijven,
hun oogen zijn te steedsch al, te verblind.*

*Eén heft den kop en schijnt mij te herkennen,
sloot langzaam en verzekerd door de sloot,
de vrouw niet achtend, die hem wil verwennen,
tot hij 't gewei zacht tegen 't hekhout stoot.*

*Ik laat hem ruiken aan mijn leege hand,
hij neemt de vrijheid om die te bekwijlen
glimlacht er tussen ons een misverstand,
is het geen Zaterdag achter de spijlen?*

Uit: „LANDWIND”.

ADRIAAN MORRIËN (geb. 1912).

Dagboekblaadjes

van

Meester JAN

2.

Wanneer we gaan praten over de opvoeding, dan is het wel heel erg belangrijk om metéén de grenzen van de opvoeding vast te stellen. In de allereerste plaats wordt het plafond van iemands ontwikkeling bepaald door zijn aanleg. Het is in dit verband wel zeer belangrijk om de variaties t.o.v. de aanleg niet alleen te beperken tot het verstand. Het ligt wel zeer in de lijn van heel velen om eigenlijk uitsluitend te werken met het verstand. De negentiende eeuw immers — waar wij de eerste erfgenamen van zijn — beschouwde de mens als een homo sapiens, d.w.z. als een wetende mens. Volgens deze opvatting, was de edelste parel aan het menszijn het weten en leuzen als „kennis is macht” en „kennis is deugd” duiden dan ook in deze richting.

Doch naast verschil in theoretische intelligentie (al of niet geschikt voor studie), is er tussen de mensen een enorm verschil in praktische intelligentie en morele begaafdheid. Het verschil in praktische intelligentie veroorzaakt, dat de ene mens handiger is dan de ander en over meer technisch inzicht beschikt. Het verschil in morele begaafdheid spreekt zeer duidelijk, als we de theoloog-philosoof-medicus Albert Schweitzer vergelijken met de Kamparts, die de gas-executies organiseerde. Het kan zelfs wel voorkomen, dat iemand theoretisch intellectueel zeer hoog begaafd is en moreel volkomen onder pari genoteerd staat; evenals praktisch zeer sterk begaafden, theoretisch in gebreke kunnen blijven.

De aanleg bepaalt iemands mogelijkheden. Dit is een kwestie van levenstragiek. Hier

klinkt — met een variant op het Koninklijk woord — wie ben ik dat mij dit overkomen moet? Waarom is de één imbeciel, de ander geniaal? Op dit terrein kan de erfelijkheidsleer een klein eindje voorlichten, doch wordt het wezenlijke, waar het om draait, benadert met het woord „dit is mysterie”.

Wonder der persoonlijkheid

Het wonder der persoonlijkheid; waarom de één zus is en de ander zo, is niet achterhaalbaar.

Naast de aanleg wordt de grens van de opvoeding bepaald door die opvoeding zelve. Hoe een opvoeding, een gezinsmilieu, een buurt, een schooltype de aanleg van een kind bespeelt, d.w.z. de mogelijkheden tot ontplooiing verschaft is van enorme betekenis. Of ouders zich offers willen geven voor hun kinderen, of er speelgoed is, waaraan het meisje of de jongen zich kan ontwikkelen, of er voorbeelden in het gezin zijn, waaraan de jeugd zich kan optrekken, of bemoedigd wordt, enz., enz. is van onoverschatbare waarde. Hier ligt een probleem van maatschappelijk recht en onrecht. Waarom hangt boven de ene wieg symbolisch als rammeelaar een paar handboeien en boven de andere een Rolls Roys?

En uit aanleg en opvoeding spruiten de mogelijkheden tot zelfopvoeding voort. Zie hier de grenzen van het opvoedingswerk; het plafond van de persoonlijkheid.

Aanleg, opvoeding en zelfopvoeding. En elke keuze van school, van beroep, van studierichting, moet — wil ze verantwoord zijn — met deze drie factoren rekening houden.

Een schooltype, dat voor een kind te moeilijk is, verplicht dat kind boven zijn geestelijke stand te leven en een beroepskeuze-advies t.a.v. studie-mogelijkheden, dat geen rekening houdt met het finantiëel mogelijke van de ouders, is meestal — een enkele beurs uitgezonderd — praktisch niet realiseerbaar.

AFSCHEID VAN AART VAN DER LECQ.

Door een ongeval is Aart van der Lecq, een onzer trouwste medeleden, om het leven gekomen. Voor hen, die hem kenden en vooral voor zijn naaste vrienden, was dit een zeer droevig bericht. Aart was, wat men noemt, een trouwe vriend, iemand, die door zijn bescheidenheid weliswaar niet op de voorgrond kwam, maar waar je altijd op kon rekenen. Waar hij kwam, had hij door zijn heldere geest en fijne humor een weldadige invloed. Ieder, die met hem in aanraking kwam, voelde, dat hij met een goed mens te doen had.

Zo is dit betrekkelijk korte leven van veel waarde geweest. Bij zijn vrienden zal hij nog lang in dankbare herinnering blijven.

Het bestuur van de
gemeenschap Gouda.

Wat zit er in?

Daarom moeten de ouders proberen te weten te komen, in samenwerking met onderwijzers, schoolarts, bureau voor beroepskeuze en psychotechnisch onderzoek, wat er in hun kinderen zit en van uit deze realiteit en hun mogelijkheden beslissen over U.L.O., Ambachtsschool, H.B.S., Huishoudschool, Gymnasium enz.

Nog maar al-te-vaak is het uitgangspunt voor verdere studie de wens der ouders of heel banaal hun finantiële mogelijkheden. De humanistische opvoeder eist, in het belang van de innerlijke harmonie van de jonge mens: „wordt wie je in diepste wezen bent.”

D.w.z., de mens moet niet blijven beneden zijn mogelijkheden, noch intellectueel, noch moreel, noch t.a.v. zijn technische begaafdheid. Doch de mens moet ook niet verminkt worden door een prestatie van hem te eisen, waaraan hij eigenlijk niet voldoen kan.

Dat er, door een gemis aan eerbied voor het handwerk, wel eens te vaak theoretische studie gekozen wordt, voor hen, die er eigenlijk niet voor geschikt zijn, zal iedereen beamen, die weet, dat 66 % van de U.L.O., 50 % van de H.B.S. en Gymnasium en 40 % van de Universiteit nooit de eindpaal bereikt.

De humanistische opvoeder, die weet, dat alle arbeid van vrije mensen aan de opbouw van een nieuwe gemeenschap, even zinvol en nodig en verantwoord is, zal in het belang van het kind en de maatschappij geen eenzijdige lonkjes geven naar „boekjesstudie” en niet aan de hamer, de spa en de beitel voorbij gaan.

AURORA

besteedt haar bedrijfswinst voor sociale doeleinden.

Deze zomer worden 130 kinderen van verzekerden een week uitgezonden naar een Kinder-Vacantiehuis.

Sluit daarom Uw levens,- studie- en pensioenverzekeringen bij

AURORA

Opgericht
1887

Inlichtingen:
HEERENGRACHT 62
AMSTERDAM
Telefoon: 47006-42888

BRIEVEN van LEZERS

Humanisme en vrijz.-christelijken

Bij een beschouwing van de redacteur van ons Haagse Maandbericht over het j.l. congres, gaf hij als zijn mening te kennen, dat in de korte discussie tijdens het jaarverslag over het Vrijzinnig-Christendom, door de voorzitter v. Praag duidelijk was vastgesteld, dat het lidmaatschap van het H. V. onverenigbaar was met het lidmaatschap van elk kerkgenootschap, ook van elke vrijzinnig-Chr. organisatie. Ik heb die discussie op het congres niet zo precies gevolgd, maar vond dit toch wel een beetje al te pertinent uitgedrukt. Er kwamen dan ook reacties op uit onze gemeenschap. Op de bestuursvergadering deelde onze redacteur echter mede, dat deze indruk niet alleen bij hem bestond, maar bij meer aanwezigen van het laatste congres.

Er blijkt dus verwarring op dit punt en daarom wilden we vragen het in het kort in „Mens en Wereld” aan de orde te stellen.

A. TREURNIET—WIERSMA.

Secretaresse van de
Gemeenschap 's-Gravenhage.

De algemene voorzitter van ons Verbond schrijft in antwoord hierop:

T.a.v. het lidmaatschap van vrijzinnig-christenen zou ik het volgende willen zeggen:

Het Verbond is opgericht voor buitenkerkelijken en wij moeten er naar streven die in de eerste plaats te bereiken. Aan de andere kant moet ieder lid voor zich zelf uitmaken of hij in oprechtheid de beginselverklaring onderschrijven kan. Zolang er geen duidelijke redenen zijn om aan een dergelijke adhaesie te twifelen, dient men zo iemand te accepteren. Is iemand dus lid van een vrijzinnig-christelijk kerkgenootschap en geeft hij tevens de wens te kennen lid te worden van het Verbond, dan ligt het m.i. niet op onze weg daar bezwaar tegen te maken. Strikt genomen is het uiterste vrijzinnig christendom en het buitenkerkelijk humanisme ook niet strijdig, al mag men zich afvragen wat het woord christendom voor velen dan nog betekent.

In elk geval dienen wij te waken tegen sectarisme. Als het humanisme een levende idee is, kan men heel wat variatie tolereren. Is het dat niet, dan zal zelfs de strikste zuiverheid in de leer alleen maar verstarring en verschrompeling betekenen.

Humanisme en doodstraf

Volgens de brief van S. L. Langendijk in „Mens en Wereld” van 20 Juli zijn de ergste misdadigers als ongedierte te beschouwen, dat vernietigd moet worden. Zulke mensen zijn ontmenst; de doodstraf moet op hen toegepast worden en „barmhartigheid aan deze ontmensten betoond betekent onbarmhartigheid (aanstoot) voor normale mensen”. „Dat vele ontmensten gratie kregen, heeft velen pijnlijk getroffen.” Zo deze brief.

Wij vragen ons af, kan zulk een redenering van humanistische standpunt juist zijn? Wij menen van niet. Want krachtens z'n allereerste principes moet het Humanisme absoluut afwijzend staan tegen de doodstraf. Immers het Humanisme is gegrondvest op eerbied voor het leven en eerbied voor de mens.

Eerbied voor het leven ontnemt ons het recht om te doden (tenzij voor zelfverdediging). Wie dus een gevangene, die weerloos is, ter dood brengt, maakt zichzelf tot beul, schendt de eerbied voor het leven op barbaarse wijze.

En eerbied voor de mens, wat wil dat zeggen? Betekent het niet in ieder mens de drager te zien van bovenpersoonlijke normen van het hoger menselijke, dat we willen stimuleren en aankweken op allerlei wijze?

Waar dit hoger-menselijke diep is weggezonden zoals bij de ergste misdadiger, welke houding moet de humanist daar tegenover aannemen? Moet hij niet trachten zijn afschuw om te zetten in medelijden? De misdadiger kan abnormaal zijn, wie zal dit beoordelen? Hij kan ook moreel vergiftigd zijn door opvoeding, milieu en tal van oorzaken die men niet kan kennen. „Alles weten is alles vergeven.” Wie kan zeggen of de mogelijkheid om tot inkeer en boete-doen te komen bij hem uitgesloten is? De executie vernietigt deze mogelijkheid ten enenmale.

Ten slotte staat de ethiek van het Humanisme

niet lager dan de ethiek van de Evangelien. De liefde tot de naaste wordt daarin niet alleen bedoeld als „lief te hebben wie u liefheeft”, maar zelfs wordt liefde tot de vijand gepredikt. Het gaat hier om het streven naar volmaaktheid. Dit streven eist het ware humanisme ook van ons. „Ons hart, ons verstand en ons geweten verzetten zich tegen de verfoeilijke executies”, zegt Henr. Roland Holst. Kan het Humanisme een lager standpunt innemen?

M. WIBAUT—BERDENIS v. BERLEKOM.

Toekomst, dierbare vriendin!

In het nummer van 20 Juli heeft de heer B. C. onder de titel „Angst, dierbare vijandin”, o.a. de kwestie van de Joodse oorlogspleegkinderen ter sprake gebracht. De schr. zegt in zijn artikel o.m.: „Maar de angst doet menonwaardige middelen aan de hand. Hetzelfde zien we van Joodse kerkelijke zijde gebeuren. Daar is men bezig alle Joodse kinderen, die in bezettingstijd bij niet-Joodse pleegouders een levensmogelijkheid hebben gevonden en wier ouders het leven verloren, in Joods godsdienstig milieu te brengen”..... „Wij begrijpen dat de Joodse kerk het moeilijk heeft en dat zij om haar toekomst bezorgd dient te zijn. Maar tegen de wijze waarop zij in dit geval van die bezorgdheid blijk geeft, past ons ernstig protest.”

Hoewel ik volstrekt overtuigd ben van de oprechte bedoelingen van de schrijver, meen ik toch, dat dit „ernstige protest” niet onbeantwoord mag blijven.

Het vraagstuk van het Joodse pleegkind is dermate ingewikkeld, dat het niet mogelijk is, er hier diep op in te gaan. Dit is trouwens ook niet nodig, omdat volstaan kan worden met het aantonen van de misvatting, die gelegen is in de woorden van de schr. „Wij begrijpen dat de Joodse kerk het moeilijk heeft”..... enz. Hierdoor wordt de indruk gewekt, dat de Joodse kerk op „zieltjesjagerij” uit is en stilzwijgend wordt verondersteld — en terecht! — dat de lezers zo'n streven zullen veroordelen (van welke zijde dat ook komt).

Het is echter volstrekt niet de Joodse kerk, maar het Joodse volk, dat zijn kinderen zoekt, zijn hoop en zijn toekomst. Indien schr. zich op de hoogte had gesteld van de eensgezindheid, die in de vergadering i.z. het Joodse oorlogspleegkind te Amsterdam (28 Juni j.l.) in alle Joodse kringen heerste en dat een volkomen eenheid tot uiting kwam van al wat Joods denkt en voelt, dan zou hij nimmer de mening hebben uitgesproken, dat het de Joodse kerk is, die de Joodse pleegkinderen opeist, maar het Nederlandse Jodendom in al zijn schakeringen.

Na de bevrijding is gebleken, dat enige duizenden Joodse kinderen, door niet-Joodse landgenoten — aan wie hulde moet worden gebracht voor hun toewijding en moed — zijn gered, een loffelijke daad, die echter niet meebrengt, dat de verzorgers daaraan een recht ontnemen, óók tegen de wil van de overleden ouders in, de richting van het leven van hun pleegkind voor de toekomst te bepalen.

Van niet-Joodse zijde wordt bij de beoordeling van de vraag, aan wie een pleegkind zou worden toegewezen, als grondstelling aanvaard, dat het belang van het kind het enige richtsnoer mag zijn. Alsof men zich van Joodse zijde door een ander motief zou laten leiden en het geluk van het Joodse kind ondergeschikt zou maken aan een „Groepsbelang”, een opvatting, die ook tot uiting is gekomen bij het debat over het Joodse oorlogspleegkind in de Tweede Kamer. Ja, de heer Bruins Slot (A.-R.) is zelfs zo vriendelijk geweest, het Joodse streven te betitelen als een „vervallen in de gruwel van een nationaal-socialistische ideologie”. Men denke zich een ogenblik in, welke actie van A.-R. zijde zou worden ontketend, als pleegkinderen uit Calvinistisch milieu katholiek zouden worden gedoopt. Want om de doop gaat het in laatste instantie héél vaak, wat Jonkvr. Wittewaall van Stoetwegen (C.H.U.) duidelijk uitsprak: „het is ons begrijpelijk, dat pleegouders menen het beste te doen door het kind tot Christus te brengen”.

Nu zal men zeggen: „Zo'n vaart zal het toch wel niet lopen met het onttrekken van Joodse kinderen aan het eigen milieu?” De werkelijkheid is, dat van 1004 gevallen niet minder dan 403 onder niet-Joodse voogdij zijn geplaatst (cijfers, voorkomend in een adres van 17 Juli van het comité „Het Joodse Kind” aan de Tweede Kamer).

Tenslotte nog enkele opmerkingen, naar aanleiding van de woorden van de heer B. C., dat men van Joodse zijde het kind opeist, eventueel dwars tegen het advies van de psychiater in, die ernstige gevolgen moet vrezen van een dergelijk losscheuren in geval van grote gehechtheid.”

Men is bevreesd dat overplaatsing naar een ander milieu het psychisch evenwicht van het kind ernstig in gevaar zal brengen. Laten we aannemen, dat het kind nu werkelijk altijd een schok zal krijgen door de bewustwording van zijn Jood-zijn, zeker is, dat een veel ernstiger schok in een later stadium van zijn leven zal ontstaan, als het ontdekt, dat het van oorsprong Jood is. Zeker, het kind moge met alle liefde omringd worden in zijn nieuwe, Christelijke milieu, eens komt de dag, waarop het door zijn ander uiterlijk, zijn andere wijze van optreden, zich door schoolvriendjes (of volwassenen!) zal horen toespreken met het — dan zeker kwetsend bedoelde — woord Jood. Dan zal het niet meer jonge kind zich het Joodse probleem bewust worden en opeens zal het bemerken, dat *geen macht ter wereld, ook niet de doop, een einde kan maken aan het noodlot, dat op het Joodse volk rust, zolang het in ballingschap (galoet) leeft en het oordeel van de grote meerderheid over een kleine minderheid als een axioma heeft te aanvaarden.*

Ten besluite: in een oud profetenwoord¹ is sprake van de kinderen van het Joodse volk en daarbij is in het verre verleden, lang voor Auschwitz en oorlogspleegkinderen een interpretatie gegeven van het Hebreeuwse woord voor kinderen: „Al tiké bânajich ela bónojich”, d.w.z.: „lees niet Uw kinderen, maar Uw bouwers”.

Het Joodse volk in Erets Jisraeel roept zijn kinderen, zijn bouwers!

D. v. AREND.

Een enkel woord n.a.v. deze reactie op het hoofdartikel van Juli j.l. De schrijver heeft gelijk, wanneer hij opmerkt, dat het niet uitsluitend gaat om de zienswijze van de Joodse kerk, maar ook van Joodse kringen daarbuiten. Het is echter niet zo, dat alle Joodse Nederlanders het eens zijn met de handelwijze van het comité „Het Joodse Kind”. Alle eenheid op de door hem genoemde vergadering van 28 Juni j.l. verhinderde bovendien niet, dat ook daar werd gewezen op de psychische zijde van de zaak. En wat deze betreft, heeft de heer v. A. mij, vermoedelijk door te grote beknoptheid mijnerzijds, niet begrepen. Ik doelde daarmee op het feit, dat het kind ghaald wordt uit het vertrouwde, liefhebbende milieu, waarin het zich volkomen thuisvoelt, waarmee het geheel vergroeid is, waar het, wat de psycholoog noemt, zijn „bindingen” heeft gemaakt. En waarom moet dit altijd een christelijk milieu zijn?

Maar de hoofdzaak ligt elders. Ik denk er niet aan verzorgers in bescherming te nemen, die tegen de wil van de overleden ouders het kind een bepaalde levensbeschouwelijke opvoeding geven. Maar de zaak ligt menigmaal juist anders: ook daar, waar vaststaat dat de overleden ouders het kind geen opvoeding gegeven zouden hebben in het Joodse geloof, dient dat thans, volgens „Het Joodse Kind” wel te gebeuren. Daartegen richt zich ons bezwaar, zoals ik in Juli duidelijk schreef. Dát kunnen wij als humanist niet goed zetten. Al de andere kanten van de zaak mogen van meer of minder belang zijn: als humanist protesteren wij ook ditmaal tegen het gebrek aan respect voor anderer levensbeschouwing. Het spreekt verder vanzelf dat wij de kritiek van de heer v. A. op de woorden van enkele door hem genoemde Kamerleden delen. Men zal er ons niet van verdenken de doop te willen bevorderen. Maar evenmin kunnen wij een „noodlot” dat niet te keren op een bepaalde groep mensen zou rusten, aanvaarden. Wie dit wel doet moet, gelijk de heer v. A., er wel toe komen het bestaan van „Assimilanten” uit het oog te verliezen. Ook hebben wij blijkbaar een andere voorstelling van een „volk” en zijn functie in het geheel van de mensensamenleving.

— Red. M. en W.

4 Augustus j.l. is overleden ons lid Dr Simon van Heerde. Hoewel hij wegens zijn drukke werk als dokter verbonden aan het Diaconessenhuis te Emmen weinig voor het Verbond kon doen, verliezen wij toch in hem een onzer beste humanisten. Hij was 54 jaar oud en is op uitdrukkelijk verlangen in alle stilte te De Bilt begraven.

De gemeenschap Emmen.

Beknopt Verslag

Hoofdbestuursvergadering gehouden op 23 Juni 1949

Bij opening doet de voorzitter mededeling van de voortgang in de groei van het ledental, dat na de H.B. verg. van eind Mei 63 bedraagt (totaal 4873). Er blijken 58 certificaten van f 300,— genomen te zijn, hetgeen betekent, dat deze actie bevredigend verloopt, maar nog niet is geslaagd. Het kampwerk wordt belangrijker en neemt in omvang toe, vooral de familiekampen. Het culturele werk in de D.U.W.-kampen wordt begonnen. Met het thuisfront van Humanitas is de verhouding nu geregeld. Het stelt zich principieel op een humanistisch, niet op een politiek standpunt.

Twee leden van het H.B. van het Hum. Verbond hebben zitting in de adviesraad, de Voorzitter van het Verbond maakt deel uit van het Bestuur. Zonder voorkennis van het Hum. Verbond en van het thuisfront Humanitas heeft de NIWIN een geestelijke verzorging voor de onkerkelijke militairen naar Indonesië gezonden. Het thuisfront heeft alreeds daartegen bezwaar gemaakt. De heer M. G. Warffemius wordt benoemd tot bibliothecaris van de Verbonds-bibliotheek die in omvang blijft toenemen. De bibliotheek zal in Delft worden gevestigd en boekenpakketten zullen vooral naar de meer afgelegen Gemeenschappen worden gezonden. Een bibliotheekcommissie zal de bibliothecaris van advies dienen.

Besloten wordt dat de algemene kas van het Verbond een bijdrage van max. f 40,— zal verlenen in de oprichtingskosten van nieuwe gemeenschappen. Besloten wordt het personeel van het Verbond 2% vacanti toeslag toe te kennen.

De OMNIBUS rijdt!

Ja, de OMNIBUS VOOR DE JEUGD rijdt

en wordt overal met vreugde en enthousiasme begroet.

De pers is vol lof.

Zo schrijft het Nieuw Utrechts Dagblad:

„Kinderlectuur, die niet alleen psychologisch, maar ook literair volkomen verantwoord kan worden genoemd. Wil men de jeugd zin voor schone letteren bijbrengen, dan kan men niet beter doen dan haar deze Omnibus ter lezing te geven. De geestdrift en vreugde waarmee de bijdragen geschreven zijn, verspreiden haar glans over het gehele boek”.

„Het Parool”:

„Wat ziet het er ontzettend leuk uit in dat groen-rode jasje, wat is het goed verzorgd, wat een uitstekende illustraties een voortreffelijk jeugboek”.

„Handelsblad”:

„Hulde voor het initiatief!”.

In één boek een hele bibliotheek!

532 pagina's tekst, 207 illustraties in zwart en titelplaat in kleur.

DE PRIJS IS SLECHTS f 8.90

VRAAGT UW BOEKHANDELAAR OM
DIT PRACHTIGE GEZINSBOEK

N.V. Amsterdamsche Boek- en
Courantmaatschappij, Amsterdam

WAT LEZEN WE OVER HET HUMANISME?

Eenvoudige brochures?

Dan komt in aanmerking *Wij humanisten*, een achttal radio-lezingen. f 0,60.

Voor wie iets weten wil over de humanistische gedachtenwereld: *Toelichting op beginsel en doel van het Humanistisch Verbond*. f 0,15. Per 10 stuks f 1,—. En: *Humanistische Waarden*, 10 radio-lezingen. f 0,75.

Woord van de Week:

Gedrukte radio-lezingen, gehouden op Zondagochtenden voor de V.A.R.A.-microfoon, in wekelijkse afleveringen f 1,— per kwartaal.

Het humanisme bij de Grieken, eenvoudig behandeld:

Uit de schat van Hellas, een drietal radio-lezingen door Dr D. Loenen. f 0,30. En: *In de spiegel der oudheid*, dezelfde. f 0,25.

Humanistische levenswijsheden:

A-B-C voor mens en samenleving, door H. G. Cannegieter. 84 blz. f 1,25.

Of wilt U meer principiële beschouwingen in kort bestek?

Leest U dan: *Autonoom Humanisme*, door Dr J. P. van Praag, 0,30. En: *Beeld van de humanist*, rede van Gerard Walschap, f 0,50. *Opvoeden in Humanistische Geest*, M. Knoop. f 0,30.

Tenslotte enkele bredere studies:

Athene, Hellas van Hellas, door Dr D. Loenen. Uitg. Noord-Holl. Uitg. Mij. Geb. f 3,75.

Modern Humanisme, een Renaissance? door Dr J. P. van Praag. Uitg. Contact. Geb. f 7,50, voor leden f 5,90.

Liefde, huwelijk, sexualiteit, door Dr V. W. D. Schenk. Uitg. G. van Oorschoot. 142 blz. Geb. f 3,90.

Ernest Renan, door Prof. Dr Joh. Tielrooy, Querido f 5,90.

Geloof en Ongeloof, door M. G. Warffemius. Uitg. Delftse Uitg. Mij. 72 blz. Geb. f 4,25.

Denkers en Strijders, door M. G. Warffemius. Geb. f 2,50.

Man en Vrouw, door Dr. A. C. Oerlemans. Uitg. G. W. Breughel. Geb. f 3,90.

Diversen:

Rapport Bijbelkennis en Godsdienstonderwijs op de openbare school. f 0,10. *Statuten en huishoudelijk reglement* f 0,20.

TER KENNISMAKING.

Koopt een brochure-pakket of geeft het aan een vriend of kennis!

A-B-C voor mens en samenleving.

Wij humanisten.

Beeld van de Humanist.

f 1,75

Normale verkoopprijs f 2,35

Autonoom Humanisme.

Beginsel en Doel.

Humanistische Waarden.

f 0,90

Normale verkoopprijs f 1,20

Bestellingen aan Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Bestellingen boven f 2,50 franco. Beneden dit bedrag f 0,05 à f 0,10 extra voor portokosten over te maken.

MENS EN WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. Redactieraad: Dr J. C. Brandt Corstius, Maurits Dekker, Mr A. Stempels, Adres Redactie: A. van Ostadelaan 147, Utrecht — Adres Administratie: Weerdsingel O.Z. 80, telefoon 10163, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht — Advertentie-tarieven op aanvraag. Kleine advertenties voor particulieren f 1,— per regel: kolombreedte 58 mm. — Abonnementscondities: Leden: gratis, niet-leden: f 2,50 per jaar. — Prijs losse nummers f 0,20. — Condities Lidmaatschap Humanistisch Verbond worden verstrekt door: Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht.